

AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK 1932-BEN

HÉT-NYOLC ÉVVEL ezelőtt még sugárzott az Egyesült Államokban minden, szinte pöffeszkedett a gazdagság fitogtatása. Alig lehetett látni nyomort, rongyos embereket, koldust. Évről-évre aztán egy-egy új keserű, ijedt ránc ütkezett ki diszharmonikusan a derűs arcon, mindig több és több lett a rongyos ember, a koldus s mindig több ború árnyéka tolakodott az optimizmus, túltengő jólét, fény és megelégedettség hangulatába.

A mai Amerika riasztó és szomorú, egyszerre egyszer hátborzongató is. Parkok és terek lócáin sok munkanélküli alszik éjszakánként dideregve. Megsokasodott a rongyos emberek légiója. A koldusok pedig olyan fenyegetően, parancsolóan követelik az alamizsnát, hogy az ember ijedten adja oda, mintha revolvert szegeztek volna a mellének ... A válság, vagy mint kint mondják — a depresszió — sehol sem olyan rikító, mint Amerikában, ami azonban nem jelenti azt, hogy nagyobb is, mint máshol, hanem csak azt, hogy a felhőkarcoló égése döbbenetesebb, mint a kis vidéki kúriáé. A külső jelenségek-nél sokkal meggondolásra késztetőbb azonban az emberek tanácstalan, kapkodó riadalma, az a hisztéria, ami nálunk az első gazdasági össze-roppanások korszakában tébolygott, mert Amerikába még csak most kezd beidegződni az a tudat, hogy a válság nemcsak múltó, szimptomatikus, de gyökeres és hosszú időtartamú is lehet.

Ez sokkal jelentősebb, mert az amerikai optimizmusnak, önbizalomnak lendülete még pár évvel ezelőtt sem ismert határt. Még a válság kezdetén is azt hirdette és hitte mindenki, hogy az amerikai prosperitás: gazdasági törvényszerűség s hogy ebben a prosperitásban nincs megállás. Az optimizmus volt az Egyesült Államoknak legszembeötlőbb jellegzetessége és fejlődésének egyik legnagyobb lentítője. Optimista volt ott még a tönkrement ember, a koldus is, mert a nagy birodalom a lehetőségek olyan perspektíváját mutatta, amilyent egy állam sem. Mindenki büszke volt arra, még a rongyos csavargó is, hogy ennek a nagy nemzetnek fia, ahol mindenkiből szédületesen gyors idő alatt minden lehet. Ez szárnyalta a nagy vállalkozási kedvet, ez volt lélektani alapja a vakmerő kezdeményezéseknek.

Amerikában, ahol pedig kicsi a politikai tájékozottság, mert más kérdések vonják el az érdeklődést a politika problémáitól, — még a legegyszerűbb emberek is úgy tudták, hogy a világ egy nemzete sem versenyezhet az Egyesült Államokkal. Az ő birodalmuk egy nagy kontinens, amelynek megvan mindene: sarkvidéke és trópusa; óriási síkságai és nagyszerű hegyvidéke, ahol a legjobb érc, szén és

más ásvány rejtőzik; petróleuma, gabonája éppen úgy, mint gyapotja, hatalmas folyói, vizesései, — a legkívánatosabb energiaforrások. Ezzel a kontinenssel, amit egy nemzeti egységbe, ugyanabba a közös érzésbe egyesít az amerikai öntudat, hogyan vehetnék fel a versenyt Európa államai, amelyek a háborúban megfogvatkoztak, mialatt Amerika meggazdagodott? Az az Európa, ahol mozaikkockaszerű kis államok néznek farkasszemet egymással ellenségesen, gyilkolják egymást gazdasági harcokban és fegyverkeznek egymás ellen a kiegyenlíthetlenség és megbékélhetlenség háborúira?

AMERIKA: A VILÁG URA

Annyira mentek az amerikaiak a túltengő önbizalomban, hogy már akadtak szép számmal nemcsak írók, de publicisták és tudósok is, akik egész nyíltan vallották, hogy a történelem, a világhatalom Ázsiában kezdődött, azután átment Európába és most készül át Amerikába. Már átment Amerikába a pénz, a gazdasági fölény, a civilizáció s kis idő kérdése, hogy Amerika lesz a kultúra központja is.

Mi is volt a helyzet az Egyesült Államokban a válság előtt?

A háború előtt körülbelül 40 milliárd dollár volt az egész világ kereskedelmi forgalma és ebben 4.2 milliárd dollárral, vagyis tíz százalékkal részesedett az Egyesült Államok, 1926-ban a kereskedelmi forgalom 62 milliárd dollárra emelkedett és ebben már az Egyesült Államok 9 milliárddal, tehát 15 százalékkal szerepelt, holott ez idő alatt Nagy-Britannia részesedése 14.2 százalékról 13.8 százalékra esett, a németeké pedig 12.2 százalékról 7.6 százalékra. Az Egyesült Államok exportja 1913-ban még csak 2.5 milliárd dollár volt, 1927-ben már 4.9 milliárd. Az egész világ exportjában az Egyesült Államok exportja 1.5 százalékról 15.7 százalékra nőtt.

A búzatermelés például átlagban 18 millió tonna volt az Egyesült Államokban a háború előtti években, azután azonban 22 millió tonnára emelkedett és a kivétel 1.8 millió tonnáról 3.6 millió tonnára. Amerikába került a világ aranykészletének több mint a fele. Az üzemero indexszáma az Egyesült Államokban 1899-ben 200, 1914-ben 220, 1919-ben 228 és 1923-ban már 336, A produkció az 1899-es 100-as indexszámról 1914-ben 156-ra, 1919-ben 198-ra s 1923-ban 285-re emelkedett.

1925-ben az Annual Report of the American Telephone and Telegraph Company jelentése szerint az Egyesült Államokban minden 100 lakóra 15 telefonelőfizető jutott, Európában minden 100-ra csak 2. A National Automobile Chamber of Commerce szerint 1925-ben az egész világon 24,565,000 automobil volt s ebből egyedül az Egyesült Államokban 19,954,000, ugyanakkor Európában 2,676,000 s ebből Nagy-Britanniában 903,000, Franciaországban 235,000; az Egyesült Államokban minden öt lakosra jutott egy autó, Nagy-Britanniában minden 49-re és Franciaországban minden 54-re. Amerikában azóta az autók száma 27 millióra emelkedett.

Az Egyesült Államoknak 1914-ben 2*6 milliárd követelése volt külföldi államokban, 1930-ban már 16*6 milliárd, 1931-ben pedig 17*5 milliárd. A háború utáni prosperity wave — a virágzás! hullám idején — nagyszerű volt a polgárság életviszonya, különösen a munkásoké, akik igen sokat kerestek már a háború alatt s akik közül a szakmunkás átlagos napibére még 1926-ban is 5—10 dollár volt, a napszámosé és segédmunkásé 3—5 dollár. Ugyanakkor egy font hús ára napszámosnál körülbelül egy órai munkabérmek felelt meg, egy öltözet olcsó ruha árát ugyanez körülbelül 2½—3 hét alatt kereste meg, holott nálunk ugyanez 8 hét alatt.

A légvárakba azonban beütött a villám. Eleinte azzal biztatták magukat és egymást az emberek, hogy az amerikai gazdaságtörténelem tanúsága szerint ott minden hét kóvér esztendő után hét sovány esztendő következik. Vége lesz ennek a krízisnek is, hiszen mint Amerikában mondják:

— Sam bácsi (Unde Sam) a világ legokosabb embere, még mindig rendbe hozott mindent és ezt is rendbe fogja hozni.

A válság azonban mindinkább elhúzódott és arányaiban úgy ki-mélyült, hogy most már alaposan csökkent a bizalom, fogyatékán az optimizmus, úrrá lesz felette a vak kétségbeesés és tanácstalanság. Már deficités az államháztartás, sőt ezidén körülbelül két milliárdra teszik azt, sok város nemcsak pénzügyi bajba került, de elvesztette hitelét is, nem akarnak kölcsönt adni a bankok. Ezévi február végi jelentés szerint két esztendő alatt 100 milliárd dollárt jelent az Egyesült Államok tőzsdéinek vesztesége. A vasutak vesztesége ugyanez idő alatt több mint kétmilliárd dollár, az acélgyáraké és építkezési vállalkozásoké ugyancsak 2—2 milliárd. Gyapoton egy év alatt 550 milliót, gabonán 350 milliót vesztek és munkabérekben két év alatt 18—20 milliárdal kevesebbet fizettek ki. A bankbetétek félév alatt több mint két-milliárd dollárral csökkentek.

Egy év alatt öt százalékkal esett a villanyfogyasztás. Az acélgyárak 25 százalékos forgalommal dolgoznak, a department-üzletek 1931-ben 15 százalék forgalomcsökkenést szenvedtek. A nehéz ipar nagy átlagban egy év alatt 20 százalékkal redukált. A bűtoripar 80 százalékkal kevesebbet dolgozott, mint az elmúlt esztendőben. Kedvezőtlenek a vasúti társaságok jelentései. Az elmúlt évben 70.000-rel kevesebb autót gyártottak.

TÍZMILLIÓ MUNKANÉLKÜLI, TÍZMILLIÓ DOLGOZIK HETENKÉNT EGY-KÉT NAPOT

Mínhogy Amerikában nincs hivatalos statisztika, nehéz pontos számadatokat nyerni, bárha a washingtoni statisztikai intézet igen kitűnő. Érthető okokból azonban a munkanélküliekről ez sem ad ki-mutatást. Háromnegyed évvel ezelőtt McGrady, az American Federation of Labour vezetője szerint 7½ milliót tett ki azoknak a száma, akiknek semmiféle elfoglaltságuk sem volt. Ezzel szemben több meg-bizható vélemény és számítás alapján körülbelül azt lehet megállapí-tani, hogy az Egyesült Államokban megközelíti a 10 milliót azoknak a száma, akiknek semmi munkájuk sincs és ugyancsak 10 millió azoké, akik hetenként 1—2 napot dolgoznak.

A munkanélküliség elsősorban a bevándoroltakat, azután a színe-seket sújtja és csak ezek után következnek a született, igazi amerikaiak. A gyárakból, műhelyekből rendszerint előbb a bevándoroltakat és színeseket bocsátják el és szinte szabály az, hogy nem tartanak 40 éven felüli munkást. Ez természetesen rendkívül fokozza a tömegnyomort, mert a 40 éven felülieket valósággal halálra ítélte ez a környérelenség. A prosperitás boldog éveiben az volt a jelszó, hogy minden munkás-nak vagy annyit kell gyűjtenie, vagy olyan biztosítást kell csinálnia, hogy 40 éves korán túl nyugalomba mehessen. Aki nem gondoskodott magáról: nem is érdemli meg, hogy róla gondoskodjanak. Most azon-ban más a helyzet, mert a takarékos, önmaguk öregségére gondoskodó munkások is elvesztették vagyonukat, elúszott a bankbukásokban, el-értéktelenedett az, értékpapírok és az ingatlanok árának lemorzsoló-dásával. Különösen az sújtotta a munkásokat, hogy a vállalatok szinte rászorították őket arra, hogy részvényesei legyenek annak a gyárnak vagy bányának, amelynél dolgoznak. Például az United Steel Trust részvényeinek 16 százaléka alkalmazottai birtokában volt, a Goodyear Tire and Rubber Comp.-ének —95 százaléka. Tehát a legegyszerűbb emberek, akik azelőtt azt sem tudták, hogy mi az értékpapír, rászok-tak a részvényvásárláson keresztül a tőzsdéi játékra s a börze krachja kifosztotta őket vagyonukból.

A munkanélküliség egyik következménye, hogy leszállottak a munkabérek is. A legmagasabb munkabéreket a háború alatt fizették. Akkor a tanult munkás napibére átlagban tíz dollár fölött volt, azután „esett” 5—10 dollárra, a napszamosoké és segédmunkásoké átlagban 6—6, 7 dollár volt és azután szállt le 3—5 dollárra, a gépészeké pedig heti 60 dollárról 45 dollárra. A háborús abnormális béreket azonban nem lehet figyelembe venni, mert a háború utáni bérek még mindig olyan magasak voltak, hogy aránytalanul jobb életmódot biztosítottak itt, mint amilyenben a világ más államainak munkásai élnek, pedig még hozzá a háború után az elsőrendű életszükségleti cikkek 200—250

százalékkal emelkedtek is. Mint mondom, ennek ellenére is meg voltak a munkások béreikkel elégedve, mert a háború alatti túlzó bérek nem a megélhetést és normális tőkegyűjtést, hanem a rendellenesen gyors meggazdagodást és szertelen költelekezést eredményezték.

A mostani válság alatt — La Folette szerint — 45%-kal estek a munkabérek és 35%-kal a munkaalkalmak, de estek az árak is s ezért például az a tisztviselő, aki a régi fizetés mellett dolgozik, aránytalan jó viszonyok közé került s akik kevesebb bérért dolgoznak, sem igen jutottak rosszabb helyzetbe.

A világválság okai nagyjában-egészében ugyanazok Amerikában is, mint máshol. Az amerikai válságot azonban ezenfelül még veszedelmesebbé, nehezebben leküzdhetővé teszi, hogy míg Európában „csak“ pénzügyi, gazdasági és szociális válság van, addig Amerikában ezeken felül még ipari forradalom is, mint amilyen Angliában volt, amikor a szövöszékek kenyértelemné tették a takácsokat. Röviden: a gép kiszorította az embert.

Amerika lángoló vágya, hogy az ember tökéletes kipréselésével szinte a lehetetlenségig ki tudja használni az emberi munkát. Minden arra rendezkedett ott be, hogy kiszedjen az emberből minden erőt, értéket. Azért olyan nagy a kényelem a háztartásban. Azért tökéletes és törvényekkel védett pihenés a vasánap. Azért hozták be az italtilalmat és azért nincs Amerikában kávéház, nyilvános kocsmák, azért nem lehet ott üldögelni, mert az a cél, hogy az ember minden energiája, izma, idege a munkáé legyen, hogy kipihenten és csak a munkában élje ki magát az ember-gép minden rúgója, motorja, lelkeveleje. Amerika berendezkedése rákényszerít mindenkit arra, hogy csak dolgozzon, ezért fizették és becsülték is meg a munkát, de ezért is kopik el időnap előtt maga az ember.

Elérte Amerikában az ember, hogy igényesebben, kényelmesebben élhet, rendes viszonyok közt biztossá teheti öregségét és vagyont gyűjthet, ennek ellenében azonban csak egy numerussá vált, géppé, amelynek annyi az értéke, amennyi munkateljesítmény kipréselhető belőle. Nem több és csak addig, amíg van benne munkaérték; ezt azonban normális időkben jól megfizetik. Viszont a lehetőségek beláthatatlanok. Azért optimista ott még a nyomor is. Ezért vált ott szenvedéllyé a munka. Ezért lett Amerika a testi munkás paradicsoma, ahol különbnek tartják a gyári munkást az ügyvédnél, a mérnököt a tudósnál.

A munka istenségének e klasszikus hazájában már elavult a Taylor-rendszer is. A technika fejlődése, a futószalagos munkafolyamat, a tempó fokozása, a munkás minden lehetségének kihasználása, a munkamegosztás nagyszerű tökéletesítése, a racionalizálás egy darabig olyan prosperitást teremtett, hogy ennek korszakát jogosan nevezik az amerikaiak „gazdasági csodának“, utána azonban be kellett logikusan következni annak, hogy ez a prosperitás megölte magát a fogyasztót.

Elérték, hogy a kővágó- és csiszológépek annyi munkateljesítményt végeznek ma már egy óra alatt, mint azelőtt 500 óra alatt. Az építőiparban egyetlen gőzlapát 400 munkást tett fölöslegessé. Elektrotechnikában 1919-ben egy munkás 75 izzólámpát készített naponta, 1920-ban már egy munkás 73.000-et. Vasöntödékben 7 munkás végzi azt, amit eddig 60 munkás és a kohók üzembentartásánál 42 ember munkateljesítményét éri el 1 ember. A gyufagyártásban az új gépek

a munkások 20 százalékát tették fölőlegessé. A távirókészülékek tökéletesítése rengeteg sokszorosító és leíró munkaerőt tett nélkülözhetővé. Az összeadó-, pénzváltó-, kamatszámító gépek a bankhivatalnokok nagy tömegének szájából vették ki a kenyeret. A vasutaknál elbocsátották az alkalmazottak egy részét, mert automatikusan el lehet végezni a vonatrendezést. Mind több és több kereső ember válik fölőlegessé az automata fényképező, diktáló-gépek tökéletesedése következtében is. A cipőgyártásban 1932-ben 80.811 munkás ér el ugyanolyan munkateredményt, mint 1929-ben 202.190 ember. A legnagyobb a fejlődés az autógyártásban. A detroiti autógyárakban például 1930-ban a teljesítmény kétszeresére emelkedett, ugyanakkor tíz százalékkal csökkentették a munkások számát.

Ez a fejlődés tehát a munkások nagy tömege kezéből ütötte ki a munkát. Másik következménye ennek, hogy mindinkább feleslegessé válnak a tanult munkások és például ma már a szivargyártásból teljesen kiszorultak Amerikában a tanult férfimunkások, helyükbe a tanulatlan női és gyermekmunkások léptek, így Filadelfiában a szivargyárakban a foglalkoztatottak 90 százaléka nő és gyermek.

E fejlődéssel együtt járt a standardizálás, a szériatermelés, ami ugyancsak fölőlegessé tett rengeteg embert a munkában, a szétosztásban és az elárúsításban. Ma például a régi 210-féle üveg helyett csak 20-félét, 780-féle vetőgép helyett csak 29-et, 446 mosógép helyett csak 18-at, 175-féle autókerek helyett csak 24-et, 1000 nemezkalap-színárnyalat helyett csak 9-et, a szüreteléshez használt 78-féle kosár helyett csak 14-félét, 40 kórházi ágytípus helyett csak 1-et, 312-féle borona helyett 76-ot, 67 téglafaj helyett csak 4 típust gyártanak, ötven iparcikkben 73 százalékkal csökkent a típus.

Ez a fejlődés nemcsak Amerikára vonatkozik, hanem az egész világra, ellenben Amerikában szédületesen gyors ez a tökéletesedés s Németország kivételével a világ többi nemzetei csigalassúsággal kullognak Amerika után. Ezért tehát hasonlíthatatlanul több embert tett munkanélkülivé Amerikában a technika fejlődése, a racionalizálás, a standardizálás, a munkamegosztás és az a módszer-tökéletesítés, amely kihasználja az embert utolsó lehelleit, idegei végső megfeszítéséig, mint Európában. Németország követi vágató iramban Amerikát.

A fejlődést pedig nem lehet megállítani. A gőzlokomotívot sem törték össze a fuvarosok kedvéért és a szövőgépet sem azért, hogy a takácsok kenyerét biztosítsák. Elért eredményeket nem lehet sutba dobni és a fejlődés iramát sem lehet megállítani. Az igények fokozása, a nagyobb jólét, kihasználatlan területeknek a civilizáció áldásaiba való bevonása, munkaidőszállítás és sok más gazdasági törvényszerűség orvosolni fogja azokat a sebeket, amiket a fejlődés ütött a munkanélkülivé vált tömegeken. Ez a kiegyenlítődés azonban hosszú és keserves idő dolga lesz. Elvitathatatlan áldása viszont ennek az, hogy a nagy tömegeknek a fejlődés okozta olcsóság az élet olyan kényelmét, olyan magas standardját, az igények olyan fokozását tette lehetővé Amerikában, mint sehol a világon. Ezért van még az egyszerű munkáslakásokban is központi fűtés, hideg-meleg víz, fürdőszoba, rádió, telefon s ezért van az egész világ telefonállomásainak 64 százaléka az Egyesült Államokban, az egész világ autóinak pedig 81 százaléka.

Nem megoldás, csak némi enyhítése a munkanélküliségnek az, hogy most már nemcsak a jótékony egyesületek, de a városok — sőt burkoltan, közvetve az állam is — segíyezi a munkanélkülieket, még pedig vagy pénz- és természetbeni adományokkal vagy azáltal, hogy szükségmunkákkal kereseti lehetőséget nyújtanak. Pedig ez ellenkezik az amerikai felfogással. Amerikában ugyanis éppúgy nincs társadalombiztosítás, mint ahogy kevés kivétellel nincs nyugdíj sem. Amerikának az az elve, hogy segíts magadon és az az elve, hogy jól

megfizeti a munkát, de csak a munkát, mert értéket csupán a munkateljesítmény jelent. Annyira szélsőséges ebben, hogy például Ford könyvében kikelt a jótékonyág ellen is. Szerinte ugyanis még a nyomorék ember és a gyengeelméjű is felhasználható bizonyos munkára, nem lehet tehát őket alamizsnával, ingyenes eltartással a dolgozó társadalom heréivé tenni. Ford szerint a jótékonyág csak tehetetlen aggastyánokkal és munkaképtelen betegekkel szemben indokolt némileg, egyébként immorális és gazdasági szempontból veszedelmes. Az amerikai társadalom ennek ellenére is nagyon jótékony: meglepő, hogy sehol sem olyan megértők, jók és könnyűkezüek az emberek, mint a materializmus e birodalmában. Az amerikai közszellem azonban nem engedte, hogy a jótékonyág, ami az ő szemükben egy a munkátlanság honorálásával, intézményesen bevonuljon az állami életbe.

A társadalom jótékonyága gigászi méretű s ezt az államok, a szövetségi kormány is támogatja. Hogy mennyi pénzt osztottak szét egyházak, társadalmi egyesületek a nyomor enyhítésére, azt még körülbelül sem lehet megállapítani. A Washingtonban székelő segélybizottság, amely Walter S. Gifford és Owen D. Young vezetése alatt áll, 131 városban körülbelül 40 millió dollárt gyűjtött össze és osztott ki munkanélküliek között. A newyorki munkanélküliek segélyalapja például 18 millió dollárral segélyezte a legnagyobb nyomorban lévő munkanélkülieket. 90.000 munkanélküli kért január végéig segítséget ebből az alapból s köztük 152 foglalkozásiágbeliek szerepeltek, még pedig szép számmal az úgynevezett „fehér gallérosok” is. Ugyancsak New-Yorkban a Public Welfare karácsony tájkán ötmillió dollárt adott át a rendőrkapitányságoknak, hogy osszák szét a nyomorogók között, ugyanekkor egy bizottság Jesse J. Straus elnöke alatt egy 3,250.000 dolláros alapból utalt élelmiszerjegyeket. Rengeteg az ingyenkenyér-bolt, máshol öt centért adnak ebédet és sok jótékonyági étterem egy centért ad egy ételfogást. Nagyban-egészeben ilyen arányokban folyik a segélyezés Amerika többi városaiban is.

Sok a szükségmunka is. New-York város például legutóbb 15 millió dollárt szavazott meg, hogy a munkanélkülieket foglalkoztassák s ehhez ugyanennyit adott a kormány is. Utakat építenek, parkokat, nyilvános golf-pályákat és picnic-groundokat alapítanak. Az Emergency Work Bureau háromhetes munkaalkalmat ad a munkanélküli családfőknek s ebből február végéig több mint 30.000 ember részesedett. Egy másik newyorki alap 16.000 embernek adott szükségmunkát. Az államok, a városok sok ilyen munkaalkalmat létesítenek.

A munkásszervezetek társadalombiztosító felállítását s munkanélküliség esetére való törvényes biztosítást követelnek, ez azonban nem fog sikerülni, mert — pénzügyi akadályai mellett — gyökeresen ellenkezik az amerikai gondolkodással. La Folette és Corrigan szenátorok indítványt tettek, hogy a parlament 1932-re 375,000.000 dollárt szavazzon meg munkanélküliek segítésére. De már a bizottságban 6 szavazattal 2 ellenében kisebbségben maradt a javaslat. Nemcsak a birodalom, de az egyes államok sem mentek eddig bele ezekbe a tervekbe. Wisconsin állam az egyetlen, amelyik törvénybe iktatta, hogy január 1-től kezdve tíz héten át heti 10 dollár segélyt folyósít

azoknak, akik önhibájukon kívül vésztették el munkájukat. Erre az alapra a munkáltatók a kifizetett munkabérek két százalékát szolgáltatják be; mentesek azok, akik tíznél kevesebb munkást foglalkoztatnak és ahol a munkások heti keresete nem haladja meg a 30 dollárt.

Wisconsin állam tehát a fehér holló: az első, amely törvényes alapra helyezte a munkanélküli segítyt. Nem igen valószínű, hogy példáját a többi államok követni fogják, mert amit megengedhet magának a kis Wisconsin állam, ahol aránylag kevés a munkanélküli, azt aligha tehetik meg a nagyipari államok, ahol óriási a munkanélküliek száma. Különbösen is tiltakozik ez ellen az amerikaiak felfogása.

Az amerikai felfogás szigorúan elválasztja az állam kötelességeit a társadalom kötelességeitől. Nem megy abba sem bele, hogy az állam iskolákat tartson fenn s így abba sem, hogy az állam alamizsnákat, munkanélküli jövedelmeket osztogasson. Az Egyesült Államokban azonban a társadalom tudja kötelességét. Nemcsak a gazdag emberek létesítenek óriási kulturális és jótékonyági alapokat, de igen sok kisebb vagyonú ember is végrendekezésében jelentős összegeket hagyományoz egyházaknak, iskoláknak, jótékony egyesületeknek. Sehol nem segítik úgy az egyszerű emberek is egymást üzletben, vállalkozásban, existencia-alapításban, mint Amerikában és még pár évvel ezelőtt a prosperity korszakában alig lehetett a nagyobb városokban koldust látni, de még rongyos gyereket sem, mert a legelső ember bevitte a szegény kis lurkót a legelső üzletbe s felöltöztette. Abban az országban, ahol a nagy munkabérek és a biztosítási üzlet általános elterjedése azt eredményezte, hogy még a legkisebb jövedelmi rendes ember is heti bére 10 százalékát megvonta magától, takarékbba tette, vagy biztosításra fizette s ahol ezért öregségére mindenkinek megvolt a megélhetése, — érthető, ha az amerikai felfogás elutasította az államnak jótékonyági vagy szociálpolitikai tevékenységét.

ÁLLAMHÁZTARTÁSI DEFICIT, A BANKJEGYFORGALOM SZAPORÍTÁSA

Megrendült az Egyesült Államok pénzügyi helyzete is. Kétmilliárd dollár deficittel kell számolnia a szövetségi kormánynak. A pénzügyminiszter tervet készített, hogy a deficitet részben a szövetségi adóknak másfél milliárd dollárral való emelésével, részben kölcsönrel fedezzék. Amerika pénzügyi politikusai okos és belátó emberek, hiszen a Dawes—Young-terv enyhítette Németország helyzetét és amikor ez a terv elégtelennek bizonyult, Hoover erőszakolta ki a moratóriumot. A külföldi adósságok pedig súlyosan érintik Amerikát, a vezető politikusokban azonban van annyi belátás, hogy Amerikát csak az állíthatja talpra, ha engedékenységgel elősegítik a tönkrement európai államok talpraállítását, ha áldozatok árán megindítják az egészséges nemzetközi gazdasági vérkeringést, ha a méltányosság bölcsesége életképessé teszi a megroppant külföldi adósságokat.

Említettem, hogy az Egyesült Államoknak 1931 végén 17*5 milliárd követelése volt a külföldön. Ebből 5*6 milliárddal tartozik Európa, 4*4 milliárddal Kanada, 3 milliárddal Dél-Amerika, 29 millióval Közép-Amerika, 995 millióval Ausztrália és a többivel mások. Nemcsak kölcsön forinafában ment a pénz ki, hanem sok dollár „dolgozik“ is külföldi államokban. Az Egyesült Államoknak kintlevőségei 4415 millió kamatot hoztak, a szövetséges hatalmak 842 millió dollárt fizettek meg. Eddig körülbelül kétmilliárd dollárt vésztettek amerikai polgárok külföldi bondokon.

E téren tehát Amerikának igen nagy a kára és igen nagy a kockázata. Érthető hát, ez a kérdés izgatja az amerikai közvéleményt. Ame-

rika vesztesége 1931 végén egy kimutatás szerint 1 milliárd dollár dél-amerikai bondokon, 800 millió az európai kormányok által garantált kölcsönökön és 464 millió európai ipari kölcsönökön. Ma már a világ aranyának „csak 35*5%-a van itt és 30%-a Franciaországban.

A nagy megrendülés alaposan segítette az amerikai pénzügyi megindulását. A parlament kénytelen volt az elnök kívánságára újabban inegint 2000 millió dollárt szavazni meg, hogy ebből pénzügyi intézeteknek, biztosító társaságoknak, vasutaknak, iparvállalatoknak és kis részben farmereknek adjanak kölcsönt. Ezenfelül még 150 milliót akarnak megszavaztatni, hogy a bezárt bankok receiverjei abból kölcsönt kaphassanak és hogy a betevőket nagyobb kár ne érje. Ez bizonyára jótékony hatású lesz. A képviselőház két szavazat ellenében egyhangúlag fogadta el és a szenátus egy óra múlva már egyhangú felkiáltással tette magáévá.

Jótékony hatású lesz az új banktörvény, az úgynevezett Steagall Glass Bill. E törvény célja az, hogy csökkentse a bankbukásokat, új hitelforrásokat teremtsen, különösen az önálló kis vidéki bankok javára. Ez azért is sürgős, mert az Egyesült Államok déli és nyugati vidékén nem egy helyen már egyetlen bank sem szolvens. A Federal Reserve bankok eddig csak az amerikai kormány kölcsönkötvényeire adhattak lombardkölcsönt, az új törvény értelmében adhatnak a felügyeleti hatóság engedélye alapján részvényekre, jelzálogkölcsönökre is. Ettől az várható, hogy a bankok, amelyek eddig államadóssági címleteket halmoztak, ezután engedékenyebben nyújtanak hitelt.

Ez a törvény rendezi a forgalomban lévő bankjegyek fedezeti arányát is. A kibocsátott bankjegyeknek ezután is 40 százalékgig arannyal kell ugyan fedezve lenni, de a további 60 százalék fedezete lehet nemcsak áruváltó, hanem kincstári váltó is, amiáltal csökkenni fog az aranykészlet felhalmozása. Az Egyesült Államok szabad aranykészlete a múlt nyáron még egymilliárd dollár volt, minthogy azóta sok aranyat vittek ki, ez az aranyalap 450 millióra zsugorodott össze.

Kimondták, hogy szaporítják a bankjegyforgalmat. Ugyanis másfél milliárd dollárt tezaurláltak az utóbbi időben. Az amerikai bankok körülbelül két év óta értékpapírállományuk árfolyamának emelése érdekében deflációs politikát csináltak s ezáltal fokozták a bankjegyek vásárlóképességét. Sok dollárt tezaurláltak külföldön is. A kormány most két és fél milliárd dollár új bankjegyet bocsátat ki. Ezáltal a bankjegyek vásárlóképessége csökkenni fog, ami a tezaurlást kockázatosabb teszi. Azt remélik, hogy így előcsalogatják a pénzt. A jegybankok ennek következtében megkönnyébbítik a visszleszámitolást és olyan rugalmasságot nyernek, mint az európai jegybankok. Ez a rendszabály csak tizenkét hónapig marad érvényben, azután 2½ milliárd dollárt kivonnak a forgalomból.

Meg kell emlékezni arról is, hogy a mezőgazdaság talán még rosszabb helyzetbe került, mint az ipar. A mezőgazdasági termelést óriási módon fokozták. Különösen nekilendítette a túlermelést a mezőgazdaság mechanizálása, ami emelte ugyan a termelést, de ugyanakkor mind feleslegesebbé is tette az emberi munkaerőt. 1918-ban még csak 80.000 traktor dolgozott az Egyesült Államokban, 1929-ben már 852.000;

\ 1918-ban még 5000 arató-cséplőgép és 1929-ben már 37.000. Egy traktoros kombinált aratógép 2 munkással 200 ember munkáját végzi ma el. A termelés emelkedett, a fogyasztás csökkent, a kivitel reauálódott és hiába kísérleteztek dumpinggal: az az államnak rengeteg pénzébe került, a farmereken azonban nem segített. Az volt a cél, hogy bizonyos árszinten fogja tartani a termelvények árát, a farm-board bizottság azonban elköltött több mint 500 milliót és az árak mégis lezuhantak. Ma már az a helyzet, hogy bizonyos államokban bizonyos gabona, gyümölcs, vetemény, gyapot tenyésztését maximálják és például jelzálogos kölcsönt sem kap sok helyen az, aki nem kötelezi magát, hogy birtoka egyharmadát ugaron hagyja. Amellett időszakonként a gabonát, a krumplit a tavakba hányják, felégetik.

Megkezdődött a bankbukások sorozata. 1927-ben 662 bank bukott meg 194 millió passzívummal, 1930-ban 1345 bank 865 millió passzívummal; 1931-ben több mint ezerre emelkedett e szám. Meg kell azonban állapítani, hogy az igazán komoly nagy bankok

közül egy sem rendült meg. Leszállón a bankbetétek összege két-milliárd dollárral. Az 1931-es évvégi mérlegekben a visszaesés 50 és 70 százalék közön mozog. Óriási károkat okozott a tőzsdéösszeomlás.

A nagy tőzsdéhossz már Coolidge megválasztásával kezdődön és az árfolyamemelkedés apróbb megszakításokkal egészen 1929 novemberéig tartott, amikor egyszerre beütött a mennykő. TeljesTiéf évig emelkedtek az árfolyamok, még ha közben egyszer-egyszer elő is fordult az árfolyamok esése, sőt zuhanása is, de a fekete napok után a jó papírok mindig visszanyerték régi árfolyamukat és tovább folytatták a lassú, de teljesen biztosnak látszó emelkedést.

Hoover nagy prosperitást ígért, ami megint fokozta a játék kedvet. így hát érthető, hogy óriási tömegek szoktak a tőzsdézésre. Általánossá lett a hit, hogy megtakarított vagyonkakat jól csak papírokba lehet elhelyezni. Elszoktak az emberek attól, hogy takarékbetétbe helyezték alacsony kamat mellett tőkéiket. Leszoktak a kötvényvásárlásról is, hiszen ha a vállalat jó, akkor részvénye éppen olyan biztos, mint kötvénye és a részvényen többet lehet keresni. Még komoly, közgazdaságüag képzett amerikaiak is azt hitték, hogy ebben a prosperitásban nincs megállás és aki erre alapítja számítását, az csak nyerhet. Általános közmondássá lett, hogy

— You can't go short on the Uaited States.

Ami azt jelenti, hogy Amerika ellen nem lehet besszre játszani. Amerika rohamos fejlődése megállíthatatlan. A telkek értéke éppügy emelkedett, mint a vállalatoké. Szédületes volt az árfolyamok felfelé szökkenése, különösen azokban az iparágakban, mint az autó, rádió, ahol ezt a természetes fejlődést az élet diktálta. Mindenki ki akarta hát venni a maga részét a prosperitásból. Az a példa lebegett mindenki előtt, hogy aki a régi időkben telket vett jó helyen vagy jó vállalat papírjába fektette pénzét: rövid idő alatt dúsgazdag ember lett. Amellett Amerika a gamblerek — játékosok — országa, ahol mindenre fogadnak, megjátsszék egyaránt a boxmérkőzéseket és elnökválasztások esélyeit. így indult meg egy hajzás, hatalmas játék a tőzsdéi papírokban is.

A General Electric például 1927 decemberében 135 $\frac{3}{4}$ volt, 1928 decemberében már 200 $\frac{1}{4}$ » ez leesett 1929-ben 38-ra, a Hoover-hossz alatt felemelkedett 44 $\frac{7}{8}$ -ra, most pedig 21—23 között áll. A General Motors 1927 decemberében 138-on állott, 1928 decemberében 211 $\frac{1}{2}$ -re emelkedett, azután leesett 1929-ben 33 $\frac{3}{8}$ a Hoover-hossz alatt fél-emelkedett 39 $\frac{2}{8}$ -ra, most pedig 23—23%-en áll. Ez a két kikapott példa is elég annak szemléltetésére, hogy micsoda pusztulás ment ott végbe vagyonokban, értékekben. Az Am. Tel. and Tel. például 1929 decemberében 220-en állott még, 1931 decemberében már csak 187 $\frac{7}{8}$ -on, most pedig 12974-én. A Betlehem Steel például 1929 decemberében 94 $\frac{3}{4}$ -en állott még mindig, 1931 decemberében már 61 $\frac{1}{8}$ -on és most 21%-en. Elképzelhetetlen vagyonok úsztak így el, becsületes tőkék zsugorodtak össze és sajnos ez az összeomlás a lakosság igen nagy tömegeit sújtotta.

A NAGY KÉTSÉGBEESÉS SEM TETTE A TÖMEGEKET RADIKÁLISABBÁ

Európai ember meg sem értheti, hogy amikor ilyen kétségbejítő a helyzet és ilyen tanácstalan a jövő: a tömegek ekkor sem radikalizálódtak. Tiszta és titkos választásnál még a kétségbeesettek és

munkanélküliek nagy tömegei is a két guvemementális kapitalista pártra szavaznak. Amerika népe annyira kapitalista és annyira nemzeti gondolkodású, hogy még ezek az idők sem tudták elhomályosítani józanlátását. Hozzájárul ehhez mindenesetre az, hogy a szakszervezetek nem állanak politikai alapon s azoknak semmi köze a szociáldemokráciához, tehát a szervezetben tömörült munkások érdekeik védelmét nem a szakszervezetekkel kombinált szociáldemokráciában látják. Erősíti a nemzeties és kapitalista gondolkodást minden bizonnyal Amerika demokráciája is. Az a tudat, hogy ott mindenkiből minden lehet és az az optimizmus, amely a lehetőségek e szeretlen birodalmában még a legborzalmasabb helyzetben is uralkodó lényege az amerikai pszichének. Ott, ahol a legszerényebb munkások oly óriási tömegei jutottak jó időkben telkük, részvényeik, pénzüik révén kapitalista sorba, még egy ilyen észvesztő nagy megrázkódtatás sem tudta kiverni belőlük azt a hitet, hogy megint kapitalistákká lehetnek és azt a tudatot, hogy azokká is lesznek.

Az Egyesült Államokban még ma is „idegenek klubjának“ hívják a szociáldemokrata pártot, mert ennek tagjai közt alig akad született amerikai. Oroszok, lengyelek, különösen feltűnően sok lengyel zsidó, németek, osztrákok, olaszok az amerikai szociáldemokrata párt zöme és ugyanezekből kerülnek ki a kommunisták is. Az igazi amerikai alig tud nemzetközivé, antikapitalistává lenni, legfeljebb „rózsaszínűvé“ lesz, de nem lesz vörössé.

Eltagadhatatlan az is, hogy az amerikai nép kevésbé iskolázott politikailag, mint az európai. Jellemző példa erre, hogy a legnagyobb terjedelmű lapok is alig foglalkoznak politikával, az pedig elképzelhetetlen, hogy parlamenti tudósításokat adjanak. Ahol ilyen kicsi az érdeklődés a politika iránt, ott érthető csak meg, hogy a nagy harc a hatalomért állandóan két olyan párt között folyik, amelyik programmban nem tér el egymástól. Prohibíciósok ebben a pártban is vannak, amabban is, liberálisok is, radikálisok is, industrialisták és agráriusok is és ha megkérdézzük az amerikaitól, hogy miért szavaz a demokrata vagy a republikánus pártra, csak helyi vagy személyi okokkal tudja azt indokolni.

Az amerikaiak makacsul ragaszkodnak a két párt rendszerhez, mert azt mondják, hogy kettő elég ahhoz, hogy közülök választani lehessen, három már megzavarná az elhatározás komolyságát. Ezért küzd ott állandóan csak a republikánus párt csak a demokrata párttal. Szocialista képviselő az Egyesült Államok kongresszusába 1920-ban jutott be egy, 1922-ben is egy, 1924-ben kettő, 1926-ban egy, a szenátusba soha egy son és ma már a második ciklusban nincs egy szocialista képviselő sem. Egy radikális farmer-csoport is próbált szervezkedni, 1922-ben i képviselőt és 2 szenátort, 1924-ben 3 képviselőt és 1 szenátort, 1926-ban 2 képviselőt és 1 szenátort tudott csak győzelemhez segíteni: pártnak tehát ők sem számítanak. Az elnökválasztás mindig a republikánus és demokrata jelölt közt folyik le, csupán 1924-ben sikerült a „harmadik párt“-nak is jelöltet állítani La Folette személyében, áld 4,823.000 szavazatot kapott, a republikánusok 15,725.000 és a demokraták 8,387.000 szavazatával szemben.

Amerika úgy belső, mint külső politikájának iránya nagyon sokban függ attól, hogy ki lesz a legközelebbi elnök. Hoover ma népszerűtlen, holott ő volt az Egyesült Államoknak egyik legkiválóbb elnöke. Európai műveltségű, széles látókörű, határozott, nagy gazdasági tudású és mélyebbre látó politikus, aki nagyobb méltányosságot akart diktálni a tönkretett, megszabdalt európai államokkal szemben. Nem az ő hibája, hogy olyan viszonyok közé jutott, amikor még az ő bölcsesége és koncepciók tehetsége sem tudta elhárítani az Egyesült Államok feje felől ezt a világválságot, amelynél szőnyűségesebb még sohasem dühöngött. A nép azonban őt átkozza s őt teszi felelőssé.

A beavatottak nagyon valószínűnek tartják, hogy a republikánusok megbuknak. Ez azonban mégsem bizonyos, mert ha lesz elegendő pénz a fokozott propagandára, ha a választás előtt elő tudnak állani faszínáló ötletekkel, illúziókeltéssel és ennek alátámasztására egypár hónapra látszat-prosperitást tudnak teremteni, akkor könnyen győzhet a republikánus-párt és Hovert is megválaszthatják, nem is szólva arról, hogyha valójában meg is javulna a gazdasági helyzet. Az amerikai választás tiszta ugyan és titkos, de éppen mert a pártok között nincsenek programmarikus különbségek és mert a politikai kérdések iránt való érdeklődés hiánya nem tette eléggé fogékonyá politikailag a nagy tömegeket, — a választás kimeneteléhez sok olyan tényező is hozzájárul, amilyen sehol máshol. Sok pénzzel különben is irányítani lehet még e tiszta és titkos választást is, mint ahogy azt sokszor kimutatták azok, akik megírták annak a pénznek a szerepét, amely az elnököt választja: „the money that makes Presidents.”

Ismert titok, hogy a nagy vállalatok jelentős összegekkel járulnak a pártok választási kasszájához, még pedig mindegyikéhez, mert nem lehet tudni, hogy melyik győz. Persze az esélyesebbnek többet adnak, a kevésbé esélyesnek kevesebbet. Kérdés, hogy ezek most melyik pártot fogják esélyesebbnek ítélni? A republikánusok valószínűleg Hovert jelölik elnöknek, de erősen küzd ezért Hiram Johnson kaliforniai szenátor is, aki Hoover külpolitikáját erősen támadta s aki a külföldi kölcsönök ügyében a szenátus vizsgálatát vezeti. Emlégetik Boraht, Butiért, Norist is. A jelölésig több kandidátus is fog jelentkezni. A demokraták közül jelöltségre legtöbbször az esélye Franklin D. Rooseveltnek, New-York állam kormányzójának, aki bátor munkát vezetett a korrupció ellen. Jelölni akarják Al Smithet, New-York volt kormányzóját is, aki a múltkor volt a demokraták jejlötte és aki azért is nevezetes, mert Amerikában eddig még csak protestáns elnökjelölt szerepelt, ő volt az első, akit mégis kandidáltak, holott katolikus s még hozzá bevándorló családból is származik. Fel akar lépni Ritchie marylandi kormányzó, Murray oklahamai kormányzó, Garner kongresszusi elnök és Newton D. Baker, Wilson volt hadügyminisztere, aki be akarja vinni Amerikát a Nemzetek Szövetségébe. Fellép megint Rogers, Amerika cowboy politikus humoristája is minden remény nélkül. Erősen dolgozik Cox lelkész, aki autókon vezette fel Washingtonba a munkanélkülieket, ő mint egy új harmadik párt jelöltje próbálkoznék. Sok munkanélküli híve lesz, de komolyan szóhoz sem jut.

Az amerikai bonyolult és kiszámíthatatlan jelölési és választási rendszer következtében egyáltalán nem lehet kiszámítani, hogy kik lesznek az elnökjelöltek, — még kevésbé, hogy ki lesz az elnök. Magyar szempontból nagy szerencse lenne, ha Borah szenátor jutna az elnöki székbe, aki republikánus, modom ember, bátor és nagytudású. Sajnos azonban aligha fog eljutni a jelöltségig is. Mindenesetre a világpolitika helyzete alig változhatik addig, ameddig Amerikának új elnöke nem lesz.

A választások alig érinthetik azt a kérdést, hogy fenntartja-e Amerika az italtilalmat, a prohibíciót. A demokraták közt több a prohibíció megszüntetésének a híve, mint a republikánusok közt. Igen nehéz ezt a törvényt megváltoztatni, mert az államok háromnegyedének és a parlament kétharmadának hozzájárulása kell. A prohibíció pedig megbukott. Dyer, Missouri állam képviselője például elmondta a parlamentben, hogy az italtilalom kijátszására 220.000 speacasy — titkos kocsmá — működik. Négy milliárd gallon sört gyártnak az országban, a csempészek 2—3 milliárd jövedelmet szereznek. Ryans és Kugler bebizonyították, hogy az italszabadság utolsó évében a szesz- és sörgyártás, szőlőtermés, kereskedelem egymillió emberek adott kenyeret és rengeteg bányásznak, hiszen ebben az esztendőben csak a sör- és

szeszgyárak 2,500.000 tonna szenet használtak fel. A munkanélküliség 2, esetleg 3 millió emberrel csökkenne, ha megszüntetnék a prohibíciót, nem is szólva arról, hogy az állam deficitjét kiegyenlitené az az adó, amit ezek fizetnének, ma pedig adómentesen működik titokban a több mint 200.000 titkos kocsmá, ma nem fizet adót senki a körülbelül 4 millió gallon titokban gyártott sör után és a csempészek 2—3 milliárd jövedelme is elkerüli az adófizetést.

A prohibíció különben is megbukott, mert több mint kétszerannyi embert zárnak el részegség miatt most, mint a „nedvesség“ idején, megkétéfélszereződött az alkoholmérgezések száma és ezenfelül még a szövetségi kormány 40 millió dollárt költ éventéként prohibíós rendészetre ugyanakkor, amikor az italtilalom, ha csak a régi arányokat vesszük is, 882.000 dollár veszteséget jelent szövetségi adóban és körülbelül 1 milliárd dollárt állami adókban.

A prohibíció óta emelkedett a bűnözés is. Es különösen romboló az, hogy Amerika törvényisztelő népe rászokott a törvény rendszeres kijátszására. A prohibíció óriási korrupciót is teremtett és a nagy bandita-szervezetek sohasem létesültek volna, ha nincs a prohibíció, mert hiszen ezek elsősorban csempészszervezetek és csak mellékesen gangsterek is, ha már olyan szépen együtt vannak. Az italtilalom megszüntetése alig remélhető. Legutóbb vetette el a szenátus 55 szóval 15 ellenében a Birgham-javaslatot, amely azt célozta, hogy az egyes államok referendum alapján döntsenek a prohibíció fenntartása vagy módosítása kérdésében. Még a W. E. Hull indítványát sem fogadták el, hogy megengedjék az alacsonyfokú sör gyártását és ezt adóztassák meg alaposan, ami a deficitet csökkentené. Amerika ezekben a kérdésekben nagyon konzervatív.

A TÖMEG HÁBORÚT SZERETNE JAPÁNNAL

Nagyon érdeklí Amerikát az orosz kérdés. Majdnem minden nagy lap rendszeres tudósítót tart Oroszországban. Ott sokkal komolyabbnak tartják az orosz gazdasági terveket és igen nagy a mérnökök és szakmunkások kivándorlása is Oroszországba. Magam beszéltem csoportokkal, akik megmutatták, hogy nagy amerikai bankok garancialevelével vállaltak egy-két-három évre Oroszországban szerződést: fizetésük felét ott kapják orosz pénzben, másik felét a szerződési idő leteltével az amerikai bank fogja kifizetni dollárookban. Nem alaptalan az a köztudat, hogy az oroszországi nagy berendezkedés mögött amerikai érdekeltségek állanak. Azt mondják, hogy legalább húsz év kell hozzá, amíg Oroszország berendezkedik és addig legalább keres az amerikai tőke, enyhül a munkanélküliség. Hogy azután mi lesz — ki törődik most azzal? Hogy a kapzsiság szállítja a szovjetnek azokat a gazdasági fegyvereket, amelyekkel később a legveszedelmesebb csapást éppen az amerikai kapitalizmusra mérhetné?!

A tömeghangulat háborúspárti. A munkanélküliek szinte türelmetlenül követelik, hogy Amerika lépjen fel fegyveresen Japán ellen. Azt remélik, hogy a nehéz ipar nyomban foglalkoztatni tudná a munkanélkülieket és milliók jelentkeznének katonának. A zsold, a biztos koszt, kvártély: az álmok álma. Az elmúlt világháború szörnyűségének nagyszerű amerikai munkáskonjunktúrája él az emlékezetben és ez izgatja az éhes és fáradt fantáziákat.

Japánnak aránytalanul kedvezőbb a katonai helyzete, mert flottáját közletről és gyorsan hadsorra állíthatja, haderejét pedig ugyancsak közletről és gyorsan mozgósíthatja. Ezzel szemben az Egyesült Államok bázisa Japánnal szemben elsősorban Hawaii, másodsorban Manilla lehet és atlantióceáni flottája egyelőre alig jöhet

számításba. Hawai és Manilla sincs bázissá teljesen kiépítve. Hadserégét pedig Amerika csak igen nagy távolságról és igen nehézkesen viheti harctérre.

Amerika eddig is nagy presztízs-veszteséget szenvedett Japánnal szemben. Amióta alig eresztik be a rendkívül expanzív japáni tömegeket Amerikába, megnehezítik letelepedésüket Ausztráliában és több délamerikai államban is, azóta előzönlötték Mandzsúriát, Koreát s Japán mindenáron életlehetőséget akar biztosítani azoknak az óriási emberfölöslegeknek, amelyek megrekedtek. Japán exportja veszedelmes versenytárs lett Ázsiában, de Közép- és Dél-Amerikában is. Legutóbb a japán gazdasági élet már alaposan befészkelte magát Mexikóba s így az Egyesült Államok legközvetlenebb és legveszedelmesebb szomszédságába.

Amerika eddig mindent lenyelt, pedig nagy politikai és gazdasági érdekeket veszélyeztet Japán előretörése. Ha tehát tűrik Japán erőszakoskodását, megvan a nagy kár és presztízs-csorbulás és erősödik a jövő veszedelme; ha azonban fegyverrel szállana szembe vele és Japán megverné Amerikát, az helyrehozhatatlan veszedelmeiket és károkat jelentene. Annak Amerika nagy birodalmára kiszámíthatatlanok lennének a következményei.

Sohasem volt Amerika ilyen súlyos helyzetben. Sem pénzügyileg, gazdaságilag, sem külpolitikailag. Nagy szerencséje viszont, hogy ez a hatalmas, földrajzilag-gazdaságilag-nemzetileg egységes kontinens-birodalom megrendíthetetlen s hogy több mint 120 milliónyi népe a maga egészséges tradícióival, munkabírásával, gondolkodásmódjával, frissességével, nemzeti érzésével a jövő legnagyobb biztosítéka. Ilyen országot és ilyen nemzetet végzetes katasztrófa nem érhet!

... A washingtoni kongresszusi tagok szobájában nyomtatott, berámázott lap hirdeti, hogy:

— The United States is the Biggest Business in the World. It has 120,000.000 stockholders.

Az Egyesült Államok a világ legkitűnőbb részvénytársasága. 120,000.000 részvényese van. Vagyona megközelíti a 400 millió dollárt; a nép a részvényes és azért választja az elnököt, hogy az jól vezesse a részvénytársaságot.

Ez hivatalos kiadvány! A nagy részvénytársaság meg fogja hát találni azokat a módokat, amelyek visszaszerzik a 120,000.000 részvényes vagyont, megvédi azok érdekeit és bizonyára olyan elnököt fog választani, aki jól is vezeti a nagy részvénytársaságot.

KUN ANDOR